

vloedige verzadiging en lachen van toen? Waar zijn de liefelijke bliken van Gods gunst? Hoe is dat liefdevuur gedoofd, hoe worden de eerste werken magelaten; hoe is het goud zoo verdonkerd, het goede fijne goud zoo veranderd?

Hoevalen onder ons kreupelen en dreigen door de ethische dwaalleer met zijn remonstrantsche innig-selen door onkunde aangaande het Woord der waarheid, door wereldzin en vleeschelijke lust en door het leugenachtige schoon van het socialisme, geheel van den rechten weg af te gaan en van de gemeenschap der Kerk af te dwalen.

Kunt gij het dan niet verstaan, dat mijn ziel in de laatste tijden met bekommernis en droefheid vervuld is en met vrees de bange, dreigende toekomst tegenziet....?

En in plaats van voortgaande reformatie wordt er opkomende deformatie gezien.

Ook deze stoere, trouwe knecht Gods spreekt tot ons, nadat hij gestorven is. Hoe hebben wij zijn, en de klachten van zijn tijdgenooten te beantwoorden? Daarover hoop ik in een slotartikel te handelen.

K. D.

UIT DE SCHRIFT.

Lofzang en stilheid.

De lofzang is (in) stilheid tot U, o God, in Sion Ps. 65: 1.

Naar den inhoud te oordeelen, is de vijf en zestigste psalm voor het eerst gezongen als danklied na een periode van angstwekkende droogte, door welke mensch en dier en plant met ondergang werden bedreigd.

Toen gaf de Heere op het gebed van Zijn volk uitkomst.

Hij zelf heeft het land bezocht. En waar Hij Zijn voeten gezet heeft, druipet het al van vruchtbaarheid. De aarde is in feestdorst, de heuvelen omgorden zich met vreugde, de weiden zijn bekleed met kuddes, de dalen hullen zich in koren, de schepping zingt haar zang.

Het is het jaar van Gods goedheid.

En nu roept deze vijf en zestigste psalm het bevoorrechte volk op, om met al Gods geschenken in den Heere te eindigen.

Het zal een bijzondere samenkomst zijn. De harten zijn vol bewogenheid.

En reeds ruischen de eerste tonen van het danklied: „De lofzang is in stilheid tot U, o God, in Sion!”

* * *

Op het eerste hooren klinkt dat wat vreemd!

We dachten misschien, dat het daar druk daveren zou in die voorhoven des Heeren, in ontembare volheid van geluid!

We dachten misschien aan een danklied in fortissimo, ingeleid met zware bazuinen, schetterende trompetten, helle cimbels!

En nu begint het danklied zoo vreemd: „De lofzang is in stilheid...”

Of eigenlijk staat het er nog anders, want het woordje „in” is er door de vertalers aan toegevoegd. „De lofzang is: stilheid...”

Maar bij een lofzang behoort toch eerder drukte, ge zet er uw longen voor uit, ge spant er uw krachten voor in, uw geluid moet uitklateren.

En hier worden nu „lofzang” en „stilheid”, immers ongelijksoortige grootheden, met elkander vereenzelvigd.

Zoodat ge „lofzang” wegvakken kunt en er „stilheid” voor in de plaats kunt schrijven.

Dat is op z'n minst genomen vreemd!

* * *

Er zijn inderdaad oogenblikken in het zieleleven van Gods kinderen, waarin alles in hen vraagt om de naamvoering van al wat klanken en geluiden voortbrengen kan tot één uitbrekende lofharmonie.

Gelijk het is in den laatste psalm: „Loof Hem met het geklink der bazuin, met de luit en met de harp, met trommel en fluit, met snarenspeel en orgel, met heklinkende cimbalen, met cimbalen van vreugdegeluid!”

En dan eindelijk als 't zóó nog niet genoeg is: „Alles wat adem heeft, love den Heere!”

Eén machtig koorgezang!

En dan vinden we 't nog te gering!

Dan is ons loven nog te schriell!

* * *

Er zijn ook andere oogenblikken.

Dat we van dat drukke, onstuimige zoo niets moeten hebben. We kunnen er, toch niet mee reken aan ons dankbaarheidsideaal. We gaan hoe langer hoe minder zeggen. Maar ons oog begint hoe langer hoe levendiger te schitteren. We worden met de weldaden Gods verlegen. We weten er geen woorden meer voor.

Het gaat ons als dien kleinen jongen op den morgen van zijn verjaardag. Toen hij het eerste geschenk had uitgepakt, omhelsde hij vader en moeder onstuimig. Maar toen er weer en weer en nog eens weer wat bijkwam, werd z'n toon al meer gedempt.

Totdat hij ten laatste sprakeloos z'n ouders stond aan te kijken en niet meer wist, wat hij zeggen moest.

Toen was die jongen dankbaar!

Zoo dankbaar is deze zanger: „De lofzang is stilheid tot U, o God!”

* * *

Deze stilheid van den lofzang is dus geen stilte zonder meer, geen stilte van den dood, geen stilte van het graf.

Het is stilheid... ja maar: stilheid tot God!

Het is een levende stilte. Het is een welsprekende stilte. Het is geen stilte uit gebrek maar uit overvloed van stof!

Het is de stilheid van de stralende zon, de stilheid van de geurende bloem!

Het is de stilheid van de ziel, die in sprakelooze aanbidding is neergezonken voor haar God, vol heilig ontzag, overvloedig van verwondering over Zijn onmetelijke goedheid.

En deze stille hulde is meer dan het machtig samenstemmen van bazuin en cimbels, trommel en harp!

Dat is de beste lofzang... de stilheid tot God, de zelfovergaaft, waarbij ge u met al wat u tot dankbaarheid ontroert, aan uw God verliest.

G. R. K.

KERKELIJK LEVEN.

Kerkelijk Leven en Christelijke Vrijheid.

II.

Het reformatisch beginsel waarvan wij hebben uit te gaan bij de beantwoording van de vraag of kerkelijk leven en christelijke vrijheid al of niet een tegenstelling vormen, vinden wij belichaamd in de Schriftuurlijke ontwikkeling die Calvijn, toen hij eenmaal te Genève de handen vrij had, heeft gegeven aan het ambt der geloovigen. Hetgeen ik in het hieronder volgende dienaangaande mededeel, is in hoofdzaak ontleend aan een rectorale rede, in het jaar 1906 door wijlen Professor Rutgers uitgegeven onder den titel: „De beteekenis der gemeentelieden als zoodanig volgens de beginselen die Calvijn toen hij openlijk optrad, heeft ontwikkeld en toegepast.”¹⁾

In een glashelder betoog wijst genoemde Hoogleraar op de geheel andere plaats die, naar Calvijn's opvatting, de geloovige in een kerkelijke gemeenschap heeft in te nemen, dan die aan zulk een kerkid zoowel naar Roomsche als naar Luthersche beschouwing wordt toegewezen. „Het is niet toevallig, maar ligt in den aard der zaak dat zoowel bij de Roomsche als bij de Luthersche opvatting de leden der gemeente geheel op den achtergrond komen, althans wanneer er sprake is van de kerk, gelijk die in haar zichtbaar bestand is geconstitueerd. Immers wordt die kerk dan beschouwd allereerst en bijna uitsluitend als een instituut, eene inrichting, eene „Anstalt”,²⁾ geen dan plaatselijk uitgedrukt wordt door het woord „parochie”; welke stichting voorts de roeping heeft, deelen om de menschen tot geloof te brengen en dus leden der gemeente te vormen, deelen om hen ook verder in geestelijk opzicht te verzorgen en te leiden.”³⁾ En in beide opvattingen, zoo de Roomsche als de Luthersche, is dan „gemeenschappelijk (ook al komt men tot dat resultaat langs verschillende wegen) dat de leden der gemeente wel niet voor de kerk in het algemeen, maar dan toch voor hare inrichting en roeping, weinig of niets beteekenen, ja zelfs voor haar wezen, niet eens onmisbaar zijn. Die kerk gaat dan, ook als instituut, aan de geloovigen voorop, en kan zelfs aanwezig zijn, waar leden der gemeente nog niet, of niet meer gevonden worden; waar zij zijn, is hunne kerkelijke roeping eigenlijk samen te vatten in het eene woord van „gehoorzaamheid”; zij zijn als „leeken” van den „clerus” te onderscheiden; en zij zijn met betrekking tot dien clerus niet meer dan het object hunner werkzaamheid.”⁴⁾

Ziet hier dus een kerkelijk leven dat aan het subject, aan het gemeentelid als zoodanig, nauwelijks eenige vrijheid laat. Aan den eenen kant de imposante, tot in de perfectie georganiseerde, overweldigende macht van het instituut — aan den anderen kant christenen die slechts te gehoorzamen hebben, objecten van kerkelijke zielzorg met zóó weinig zelfstandigheid, dat desnoods het instituut kon bestaan en voortbestaan zonder hen.

Gelukkig, dat is Roomsche, ten deele Luthersche, maar — wij zullen het aanstonds zien — het tegendeel van Gereformeerd. En toch, het zij in het voorbijgaan opgemerkt, beschouwt ten gevolge van velerlei misverstand en verwarring op dit terrein, ook menig gereformeerde de zank dikwijls niet precies eender? Zijn er ook onder ons nog niet, die de kerk zien als een voorwerpelijke, geïnstitueerde macht, aan wier gezag zij zich zonder meer hebben te onderwerpen en van wier zorg en arbeid zij de objecten zijn en niet anders? Ja, wie het zóó ziet, dien moet op den duur de band aan het kerkelijk leven wel gaan hinderen en kwellen, maar die ziet verkeerd, en wie in den naam van zijn subjectieve christelijke vrijheid tegen zulk een kerkelijken band strijdt, is een gerefor-

¹⁾ Bij J. W. A. van Schaik, Amsterdam, 1906.

²⁾ Rutgers, De Beteekenis der Gemeentelieden, pag. 12.

³⁾ a. v. pag. 12.

meerde Den Quichote die het zwaard trekt tegen windmolens. Doch hierover een volgend maal.

T. FERWERDA.

Antwoord van Mr. Monnik.

Naar aanleiding van onze driestreep over „Gereformeerd-irenische”, ontvingen we een schrijven van Mr. Monnik.

Hij zag dit gaarne in ons vorig nummer opgenomen.

Tot ons leedwezen kon dit niet meer.

Bij wijze van vergoeding bieden wij het hier een in het oog vallende plaats.

Het draagt tot opschrift: „Irenisme?” en luidt:

Dr. Hepp heeft in No. 16 der „Reformatie” een stukje geschreven over „Gereformeerd-irenisch”.

En toevallig kwam hij, alleen „om eens een voorbeeld te kiezen”, op mijn brochure over den strijd tusschen Prof. Ridderbos en Dr. Geelkerken. „Irenisme” is de conclusie, en „meer verwachtte van irenisme toch geen heil”.

Irenisme, want „zekere irenische bedoeling valt daarin toch niet te ontkennen”; „reeds de titel „Wat verdeelt en wat samenbindt” bereidt daarop voor”.

Meer wordt niet aangevoerd. Dr. Hepp acht dit voldoende.

Nu, voor de irenische, d. i. de vredelievende bedoeling, scham ik me zeker niet. Die wordt door Dr. Hepp's stukje nog niet tot irenisme, d. i. volgens hem, „dat men afkeerig is van alle richtingenstrijd en dat de vredelievende bedoeling in de Kerken boven alles gaat”.

Zakelijke wisseling van gedachten tengevolge van verscheidenheid van zienswijze, bij eenheid van belijden, juich ik meer toe dan degenen, die blijkbaar meenen, dat alle Gereformeerden precies naar één model behooren geknipt te zijn.

Tegen strijd van richtingen in de Kerk verzet ik mij zeker niet, want elk mensch loopt steeds gevaar voor eenzijdigheid.

Maar zeer ernstig bezwaar heb ik tegen de strijdwijze in onze Kerken, het oppervlakkig en bevooroordeeld, niet zakelijk, maar zeer persoonlijk schrijven, het bestrijden van de personen, terwijl een zakelijke wederlegging van de richtingen juist ontbreekt.

Daartegen was in hoofdzaak mijn brochure gericht. Verdwijnt die strijdwijze uit de kerkelijke pers, dan zal er heel wat verdeeldheid voorkomen worden.

Maar dan zal men aan heel wat hooger eischen moeten voldoen dan aan Dr. Hepp's drietal van „zelfbeheersching”, „courtoisie” en „opbouw”, welke hij bovendien zelf in het bovenbedoeld stukje nog uit het oog verloren schijnt te hebben.

Mr. J. H. MONNIK.

Het ligt natuurlijk niet in de bedoeling van Mr. Monnik hierover een uitgebreide discussie te voeren. Ik veroorloof mij dan ook slechts een paar korte opmerkingen.

1o. Ik verienk er Mr. Monnik van, dat hij zijn pen behalve in gewonen, ook in ironischen inkt heeft gedoopt. Hij schrijft zoo losjes weg van mij: „En toevallig kwam hij, alleen „om eens een voorbeeld te kiezen” op mijn brochure enz.” Hij zal wel het tegenovergestelde bedoelen. Daarin heeft hij ook groot gelijk. Ik koos met opzet zijn brochure tot voorbeeld. En wel, omdat dit een voorbeeld van allerjongsten datum is en naar ik onderstellen mag den lezers daarom het meest toesprekend. Maar zijn brochure gaf mij geen aanleiding om over Gereformeerd-irenische tendenzen, welke ik meen waar te nemen, mijn meening te zeggen. Dat is duidelijk af te leiden uit het begin van mijn artikel.

2o. Mag ik tegen den advocaat van professie eens als amateur-advocaat optreden? Ik geloof hem met geen enkel woord van „irenisme” te hebben beticht. Ik schreef woordelijk: „Wij zouden niet gaarne op grond van dit vlugschrift onzen hooggeschatten jurist onder de Gereformeerd-irenischen willen rangschikken”.

3o. Dat er voor kritiek en polemiek hooger eischen te stellen zijn dan het drietal „zelfbeheersching”, „courtoisie” en „opbouw”, stem ik grif toe. Ik had het dan ook niet over „eischen”, maar over het uitstippelen van gedragslijn. Wil men: ik had het over formeele eischen. Wat de materiele eischen aangaat, daarover schreef ik reeds in no. 4 van dit blad op de vóórpagina. Ik durf mij schier vleien, dat, zoo Mr. Monnik tijd kan vinden dat nog eens na te slaan, hij zal toegeven, dat hierin ook zijn bedoeling is vertolkt.

4o. Indien Mr. Monnik, waar hij bezwaar maakt tegen de strijdwijze in onze Kerken, dit veranderen kon in „een zekere strijdwijze in onze Kerken”, zou ik het van harte met hem eens kunnen zijn. Naar het mij voorkomt, hebben wij geen recht hier te generaliseeren.

5o. De laatste zinsnede uit Mr. Monnik's ingezonden stuk riekt als een stukske spek, waarin een polemisch uitgevallen muisje gaarne zou happen. Niemand zal het mij evenwel euvel duiden, dat mij de smaak daarvoor ontbreekt.

6o. Als ik eindelijk hier de balans mag opmaken van „wat verdeelt en samenbindt”, dan zie ik tusschen Mr. Monnik's opvatting van irenisme en wat daarmee annex is enerzijds en de mijne anderzijds zeer veel wat samenbindt en niets dat verdeelt. En ik verheug er mij in, dat ook juristen op voetspoor van groote voorgangers zich voor zulke kwesties interesseeren. HEPP.